

ROZDÍLY V PŘÍJMECH A VÝDAJÍCH MÍSTNÍCH VLÁD A PRINCIP SUBSIDIARITY[#]

VARIATION OF REVENUES AND EXPENDITURES OF LOCAL GOVERNMENT AND THE PRINCIPLE OF SUBSIDIARITY

ŠTEFKO Martin

Abstract

The paper deals with the topic of revenues and expenditures on the local and on the general level of government. This paper is comparing the differences between the percentage of local government expenditures and revenues on the base of general expenditures and revenues. The base for the analysis is data about 27 countries that are members of the European Union. There is calculation of different statistical information that provides basic insight on this problematic. The main goal is showing how different countries adopt the principle of subsidiarity. The paper is mainly introduction into a complex topic of the budget behavior of the local governments.

Key words: local government, budget revenues, budget expenditures, international comparison, principle of subsidiarity.

JEL Classification: H71, H72.

Abstrakt

Článek se zabývá tématem příjmů a výdajů místních vlád a vlád národních. Článek porovnává rozdíly v procentech příjmů a výdajů místních vlád na bázi celkových národních příjmů a výdajů. Základnou pro analýzu jsou data za 27 zemí, které jsou členskými zeměmi Evropské unie. Je zde výpočet základních statistických údajů, které poskytují prvotní vhled do dané problematiky. Důležitým smyslem tohoto článku je poukázání na to, jak různé země adaptují princip subsidiarity. Článek je hlavně úvodem do komplexní problematiky rozpočtového chování místních vlád.

Klíčová slova: místní vlády, rozpočtové příjmy, rozpočtové výdaje, mezinárodní srovnání, princip subsidiarity.

Úvod

Příjmy a výdaje místních vlád jsou specifickými proměnnými, které nejsou zásadní pouze pro místní vlády samotné, ale také pro stát jako celek. Z příkladu České republiky víme, že právě stát je tím, kdo z velké části rozděluje finanční prostředky na nižší úroveň vlády. Centrální vláda má v tomto směru zásadní postavení, a to i přesto, že na místní vlády jsou přeneseny určité pravomoci a jsou schopny příjmy samy získávat. Větší svobodu v tomto

---

[#] Článek je zpracován jako jeden z výstupů výzkumného projektu grantu GAJU 029/2011/S.

smyslu však mají v oblasti výdajů, které více méně celkově spadají pod jejich rozhodování – příjmy mají zajistit funkce místních vlád, tedy statky a služby pro, které by měly být hlavní nákladovou složkou.

Ve svém výzkumu se zabývám právě tím, jakou složku tvoří příjmy a jakou výdaje, jak jsou tyto položky strukturovány, jaká je jejich výše a jaký je jejich vývoj v jednotlivých letech. Můj výzkum se povětšinou zaměřoval na Českou republiku, kde bylo zjištěno, že význam státem rozdělovaných finančních prostředků je zásadní, vlastní příjmy jsou v tomto směru prozatím okrajovou položkou.

V tomto příspěvku se však problematikou chci zabývat z širšího hlediska, které představuje zaměření se na větší počet zemí – v článku jsou analyzovány země Evropské unie a jejich místní vlády. Jedná se o analýzu kumulovaných dat, tedy vždy dat za celou samosprávnou úroveň. Menší soubor by byl problémový. Data by měla být čistě za úroveň místních vlád, tedy takovou úroveň, která je pro všechny státy shodná, a to i v případě, že se jedná o stát federativní.

Cílem článku je odhalit zda existují zásadní rozdíly v příjmech a výdajích jednotlivých států, a to v příjmech a výdajích, které jsou vztaženy k celkovým příjmům a výdajům, jež stát eviduje kumulativně na národní úrovni. Výstupem je především zjištění, zda státy, které jsou členy Evropské unie, uplatňují princip subsidiarity, který je jedním ze základních principů, na nichž stojí decentralizace veřejné správy.

Literární přehled

Současný trend, který je pro veřejnou správu naprosto stěžejní, je trend decentralizace. Správa je přenášena na nižší úrovně vlády. V České republice jsou těmito úrovněmi kraje a obce, jak plyne ze samotné Ústavy České republiky. Ale ne všechny země mají stejný systém. I Česká republika ještě před deseti lety měla tříступňový systém, kdy mezi obcemi a kraji byly ještě okresy. V současné době je systém zjednodušen, a to i po straně hospodaření dané úrovně samosprávy. Příklad České republiky je pouze jeden a já jsem se jím zabýval již v minulosti, ale můj výzkum se má zaměřit na širší spektrum a zahrnout i další země, aby byly výstupy mé práce komplexnější a smysluplnější.

Samospráva je formou přenesené správy nad určitým jasně vymezeným územím, správy, která vyžaduje finanční příjmy, neboť je potřeba pokrýt finanční výdaje. I místní úrovně vlády, obdobně jako vláda centrální, sestavují rozpočty a hospodaří s finančními prostředky. Teorie (Dothan, Thompson, 2009) rozeznává dva základní přístupy, jak by měly místní vlády sestavovat své rozpočty. První způsob spočívá v tom, že příjmová strana bude rovna straně výdajové. Teoretici (Dothan, Thompson, 2009; Groneck, 2009) se spíše přiklánějí k variantě druhé, která přímo nesleduje vyrovnanost rozpočtů místních vlád, ale zaměřuje se na financování, které je dostatečně hladké. Teoretické východisko vychází z cykličnosti ekonomiky. Vytváření rozpočtů na tomto principu předpokládá, že místní vlády se budou snažit o přebytkový rozpočet v době růstu ekonomiky a naopak v době recese mohou přijímat i schodkové rozpočty, které budou financovány právě z přebytku let minulých. (Groneck, 2009) Vzhledem k tomu, že obce a kraje musejí zajišťovat veřejné statky, je nutné si uvědomit, že výdaje zde budou existovat za jakýchkoli okolností, ale příjmy z vlastní činnosti nemusejí být – a nejsou – dostatečně vysoké na to, aby výdaje pokryly. Proto je nutné obce a kraje dotovat a vytvořit systém příjmů, které budou obcím plynout. Otázkou však zůstává, zda je podobné dotování nezbytné anebo je možné zvolit i jiný systém? Příspěvek se snaží odpovědět i na otázku, jakou částí se místní vlády podílejí na výdajích veřejného rozpočtu, a jak tak zatěžují svou zemi.

Stěžejní součástí práce je zaměření na princip subsidiarity, a tak je potřeba jej teoreticky vymezit. Boex (2004) přišel s myšlenkou, že územní samospráva by měla být vytvořena takovým způsobem, kdy jsou v souladu náklady na produkci místních veřejných statků s potřebami rezidentů a kdy je možná dostatečně flexibilní reakce na změny v jejich potřebách. Tato myšlenka je naprosto opodstatněná a do jisté míry z ní vychází i Evropská unie, která si však princip subsidiarity upravuje podle sebe. Evropskou unií je subsidiarita chápána jako rozdělování pravomocí na Společenství a na jednotlivé členské státy. (Urban, 2009) Rozdíl je zde v podstatě pouze v úrovni – nejnižší úroveň zde není místní vláda, ale vláda národní. Článek se ve svém textu subsidiaritou zabývá komplexněji, proto je tato problematika dále rozebrána v rámci výsledků.

Metodika

Článek v následující části pracuje s daty, která jsou dostupná v internetové databázi EUROSTAT – jedná se konkrétně o statistiky vládní, které zaznamenávají finanční údaje o jednotlivých úrovních vlády, jak jsou Evropským statistickým úřadem sledovány. Pro článek byla využita následující data:

- příjmy místních vlád (local government) a příjmy celkové (general government)
- výdaje místních vlád a výdaje celkové
- čisté úspory místních vlád a čisté úspory celkové

Data, která jsou v článku použita, jsou za rok 2007, 2008, 2009 a 2010 a akcentují tedy nejaktuálnější situaci. Data jsou sledována za všechny země, které jsou součástí Evropské unie v roce 2011, tedy celkem 27 zemí.

S daty je pracováno za účelem zjištění základních hodnot, a proto jsou počítány následující údaje:

- průměr
- medián
- minimum
- maximum
- směrodatná odchylka

Na základě zjištěných hodnot jsou pak vyvozovány závěry o tom, jaká je situace v jednotlivých zemích, zda se liší a jestli jsou tyto změny významné či nikoli. Článek se tak přímo nesnaží odhalit konkrétní důvody, proč zde diference vznikají, ale je primární analýzou, která je základem pro další bádání v této oblasti. Princip subsidiarity je pouze jedním z aspektů, které mají vliv na variabilitu postavení místních vlád v jednotlivých zemích nejen v Evropě.

Výsledky

Článek se nejprve zaměřil na rozsáhlejší sběr dat, aby bylo možné tato jednotlivá data analyzovat. Následně byly vytvořeny skupiny podle let, kdy do každé skupiny bylo zavedeno 27 údajů podle počtů zemí, které jsou v současnosti členskými státy Evropské unie. Rozbor se nejprve zaměřil na příjmy místních vlád v poměru k příjmům celkovým v dané zemi. Sledování příjmů místních vlád v jednotlivých zemích je zásadní především proto, že je možné odhalit, jaký je význam místních vlád v jednotlivých zemích. V zemích, kde je podíl příjmů místních vlád na příjmech celkových nižší, tam je obcím přikládán menší význam

a finanční prostředky jsou buď přímými příjmy centrální vlády anebo se jedná o příjmy vyšší úrovně (v České republice to mohou být kraje, v jiných zemích spolkové republiky, apod.). Tabulka 1 pak podrobně zobrazuje jednotlivé údaje, které byly ze získaných údajů vypočítány.

Tabulka 1 – Podíl příjmů místních vlád na příjmech celkových (vybrané ukazatele)

	2007	2008	2009	2010
Průměr	0,231103256	0,238931995	0,255089484	0,253753588
Medián	0,218148888	0,220612639	0,240530438	0,237087898
Maximum	0,577993449	0,599817401	0,661102082	0,671143502
Minimum	0,014769371	0,013785006	0,016804539	0,01610566
Směrodatná odchylka	0,119944491	0,124252502	0,134678829	0,13818757

Zdroj: EUROSTAT (2011)

Rozdíly mezi zeměmi jednoznačně existují. Stačí se podívat na minima a na maxima v daném roce. Pokud se týká minimálních hodnot, které jsou pouze na úrovni menší jak 2 % příjmů celkových, tak zemí s takto nízkým podílem příjmů místních vlád je Malta, což je ovšem zjištění nijak překvapivé, protože Malta je natolik malým státem, že podobný výsledek bylo nutné předpokládat. Zajímavější je však skutečnost, že pod 10 % celkových příjmů se dostaly ještě další země jako Řecko nebo Kypr, tedy země z jednoho regionu. Pokud se podíváme na druhou stranu a zaměříme se na maximum, tak toto bylo zjištěno u Dánska, které jediné překonalo hranici 50 %, a to ve všech sledovaných obdobích. Dalšími zeměmi, které se dostaly přes 40 %, jsou země severské – Finsko a Švédsko. Opět zde existuje určitá teritoriální obdobnost.

Proč jsou tato čísla důležitá? Především proto, že nám podávají obraz o tom, jak je naplňován princip subsidiarity v jednotlivých zemích. Princip subsidiarity je možné chápat tak, že efektivní rozhodování by se mělo odehrávat na těch nejnižších úrovních vlády – v tomto případě je tedy nejnižší úrovní vlády vláda místní. I z tohoto důvodu se na ni zaměřuji nejvíce. Bylo by možné vycházet i z principu subsidiarity, který částečně odlišným způsobem chápe Evropská unie, jak bylo prezentováno v literárním přehledu. Zůstaňme ale u chápání principu subsidiarity, který je vymezován v rámci veřejných financí jako rozhodování na nejnižší úrovni vlády, které je spojeno s náklady na zajištění veřejných statků a služeb. Ještě před tím, než budou data analyzována, je vhodné se zamyslet nad tím, proč je vlastně princip subsidiarity využíván. Hlavní důvod je spatřován v tom, že vláda obecně by měla zajišťovat veřejné statky pro obyvatelstvo. A právě místní vláda je tou úrovní, která je lidem nejbliže, což znamená, že ona by měla znát nejlépe potřeby svých občanů a měla by na tomto základě nejefektivněji využívat příjmy a zajišťovat takové statky, které jsou skutečně potřebné. Pokud je tedy princip subsidiarity uplatňován, mělo by to znamenat, že největší část příjmů, respektive výdajů, je vynakládána místní úrovní vlády – na základě uváděných čísel se jedná o to, že čím je větší procento, tím je princip subsidiarity využíván více. Pro doplnění tabulky 1 je vhodné ještě uvést tabulku 2, která sleduje podíl výdajů místních vlád na výdajích celkových. Z výdajů je pak následně vytvořena stupnice zemí podle toho, jak je princip subsidiarity uplatňován.

Tabulka 2 – Podíl výdajů místních vlád na výdajích celkových (vybrané ukazatele)

	2007	2008	2009	2010
Průměr	0,234606027	0,236556175	0,233036705	0,229848195
Medián	0,214491202	0,215926246	0,214179962	0,208977888
Maximum	0,637814879	0,645776117	0,642272906	0,646033578
Minimum	0,014040361	0,012270178	0,015004553	0,014423077
Směrodatná odchylka	0,130052943	0,132503806	0,131444539	0,13418594

Zdroj: EUROSTAT (2011)

Pokud se zaměříme na průměrné hodnoty, které tabulka zachycuje, všimneme si, že se příliš neliší od hodnot předchozích. Je to dáno samozřejmě tím, že je zde trend držet rozpočty do jisté míry na nule, tedy vyrovnané příjmy a výdaje. Přesto je skutečný vývoj mírně odlišný od předpokladů. Tam, kde podíl příjmů místních vlád na příjmech celkových roste, tam je trend u podílu výdajů opačný. Otázkou je, jestli je to proto, že vlivem globální krize a krize veřejných financí došlo k jinému přístupu v rámci přerozdělování příjmů, anebo naopak k určení toho, že výdaje se více přenesou na vyšší úrovně vlády, aby bylo rozhodování globálnější, i když teoreticky méně efektivní. Obecně však můžeme říct, že v průměru místní vlády rozhodují o více jak 20 % výdajích a z toho plyne, že zde je princip subsidiarity uplatňován stále v malé míře a většina pravomocí leží na vyšších úrovních vlády. Tabulka 3 poukazuje na to, jaký je žebříček zemí v rámci uplatňování principu subsidiarity z hlediska výdajů.

Tabulka 3 – Pořadí zemí z hlediska subsidiarity na základě podílu výdajů místních vlád k výdajům celkovým v roce 2010

Země	Procento	Země	Procento
Dánsko	65%	Slovinsko	20%
Švédsko	48%	Bulharsko	18%
Finsko	41%	Slovensko	18%
Nizozemsko	34%	Německo	17%
Polsko	33%	Rakousko	16%
Itálie	31%	Španělsko	16%
Velká Británie	28%	Belgie	13%
Litva	28%	Portugalsko	13%
Lotyšsko	27%	Lucembursko	12%
Česká republika	27%	Irsko	10%
Maďarsko	25%	Řecko	5%
Estonsko	25%	Kypr	4%
Rumunsko	24%	Malta	1%
Francie	21%		

Zdroj: EUROSTAT (2011)

V tabulce 3 jsou země seřazené pouze na základě údajů z roku 2010, přesto je zřejmé, že zde existují zásadní rozdíly. Nelze hovořit o tom, že by se v rámci příjmů a výdajů místních vlád významně profilovala teritoriální podobnost, respektive aby tato podobnost byla

pravidlem – Velká Británie a Irsko tuto skutečnost vyvracejí, podobně je tomu u Nizozemska a Belgie. Nejvíce zemí je v rozmezí 10 až 20 % a následně také v rozmezí 20 a 30 % – jedná se o celkem 9 zemí v každé kategorii a potvrzuje se tak, že průměr je možné považovat za hodnotu, která má vypovídací schopnost. Počet zemí na obou stranách extrémů je výrazně menší. Problematiku pak je možné jednoznačně shrnout tím, že princip subsidiarity není obecně využíván v takovém měřítku, v jakém by jej bylo možné využít. Pouze v Dánsku je zřejmé, že se tento princip snaží skutečně uplatňovat a na místní vlády je přenesena nejvyšší míra rozhodování v rámci financování, ale u ostatních zemí se stále jedná spíše o snahu, která se teprve rozvíjí, nikoli je plně uplatňována.

Pokud se ve stručnosti zaměříme na Českou republiku, vidíme, že se jedná o zemi, která je v podstatě průměrnou zemí, pokud se týká principu subsidiarity, a přesto je spíše mezi těmi zeměmi, které více přenášejí pravomoci na místní vlády. Do jisté míry je překvapivé, že v tomto směru je Česká republika dále, než jsou země jako Francie, Německo, Rakousko nebo Španělsko. Dle mého názoru by mělo dojít k tomu, že budou pravomoci dále přesouvány a místní vlády se budou více a více ve svém rozhodování osamostatňovat. Nutné je však především dostatečně změnit legislativu a zajistit, aby byly místní vlády schopné reagovat na období, jakým byly roky 2008 až 2010, tedy období hospodářské krize. Jak se však podle trendu průměrných hodnot (viz tabulka 2) zdá, nelze předpokládat, že by docházelo k výraznějším změnám a že by se princip subsidiarity začal globálněji uplatňovat ve všech sledovaných zemích. Spíše lze očekávat postupné pomalé změny, které jen pozvolna povedou k tomu, že se souborné hodnoty, které byly v tabulce 2, ale i v tabulce 1 vypočítány, budou navyšovat. V tomto směru lze tedy očekávat postupný vývoj v dlouhodobém horizontu spíše desítek let.

Poslední tabulka tohoto článku se věnuje problematice čistých úspor, které jsou rozdílem mezi příjmy a výdaji, a to na místní i národní úrovni, jak bylo doposud s těmito s daty počítáno. I v tomto případě se jedná o poměr údajů místních vlád k údajům celkovým. Data zaznamenaná v tabulce 4 jsou procentem, kterým se místní vlády podílejí na deficitu/přebytku celkového rozpočtu veřejných financí. Záporná čísla představují podíl na deficitu, kladná pak podíl na přebytku rozpočtu veřejných financí.

Tabulka 4 – Podíl čistých úspor místních vlád na čistých úsporách celkových (vybrané ukazatele)

	2007	2008	2009	2010
Průměr	-0,010273912	-0,02505056	-0,043644006	-0,02736053
Medián	-0,010105581	-0,021840957	-0,033021934	-0,021112426
Maximum	0,081153824	0,091619089	0,023746702	0,051216854
Minimum	-0,061851248	-0,100807574	-0,144184303	-0,120670873
Směrodatná odchylka	0,030751276	0,039216633	0,036260619	0,038526464

Zdroj: EUROSTAT (2011)

Země se výrazně odlišují i v tom, zda je rozpočtové chování jejich místních vlád přebytkové nebo deficitní. Jsou zde jednoznačně rozdíly, které plynou z toho, že v každé zemi je odlišná politika, která určuje, zda může jít obec do deficitu a v jaké výši, anebo jsou zde striktní pravidla toho, jak by se měly místní vlády chovat a není jim dovoleno, aby jejich rozpočet byl schodkový – toho však může být v některých případech dosaženo dotováním, které není samo o sobě řešením, ale pouze přesouváním problému na jinou úroveň vlády. Čísla, která jsou v tabulce 4 prezentována, jsou zásadní především proto, že se ukazuje, že mezi zeměmi je skutečně vysoká variabilita a je nutná podrobnější a hlubší analýza, která odhalí a analyzuje další faktory, jež jsou pro danou problematiku rozhodující a jež mají

zásadní vliv na výši schodku, respektive přebytku, a jež utvářejí buď přímo, anebo nepřímo možnosti, které místní vlády v jednotlivých zemích mají.

Diskuse

V literárním přehledu byla prezentována myšlenka Boexe (2004): „Územní samospráva by měla být vytvořena takovým způsobem, kdy jsou v souladu náklady na produkci místních veřejných statků s potřebami rezidentů a kdy je možná dostatečně flexibilní reakce na změny v jejich potřebách.“ Tato myšlenka je základem pro princip subsidiarity, který není možné považovat za závazné pravidlo. S myšlenkou je však nutné do jisté míry souhlasit. Pokud by mělo docházet ke skutečně efektivnímu zajišťování statků a služeb, mělo by se tak dít místně, nikoli centrálně z jednoho zdroje. Ale zároveň je nutné si uvědomit, že zde je i negativní aspekt, na který upozorňuje Jílek (2008). Subsidiarita totiž neznamená, že místní úroveň vlády by měla zajišťovat veřejné statky za každou cenu, ale naopak aspekt nákladů by měl být v tomto směru rozhodující. Pokud jsou náklady dostatečně efektivně vynaložené, měla by právě místní vláda zajistit daný veřejný statek. Neznamená to tedy, že pokud má statek přesah přes území obce, jedná se například o statek, který má sloužit celému regionu, nemělo by dojít k tomu, že jej zajistí pouze jedna obec. Je nutné chápat, pro jakou oblast bude statek potřebný a jaká oblast jej bude skutečně využívat. Proto by měly být větší investice (například nemocnice, čistička odpadních vod, která má sloužit většímu počtu obcí) zajišťovány vyšší úrovní vlády, tedy buď krajem, anebo případně v rámci svazků obcí. Princip subsidiarity tedy není možné považovat za pravidlo, které je nutné uplatňovat za jakýchkoli podmínek, ale je nutné jasně a efektivně rozhodnout, kdy by mělo docházet k uplatňování tohoto principu a kdy nikoli. V současné době – jak poukázal výzkum v rámci tohoto příspěvku – ještě nejsou země dokonale připravené na uplatňování principu subsidiarity a raději volí možnost, že k rozhodnutí a financování dojde na vyšší úrovni vlády. Ve své práci bych se však dál rád zabýval dalšími aspekty, které vedou k tomu, že příjmy a výdaje obcí jsou ovlivňovány a určovány větším množstvím proměnných.

Závěr

Princip subsidiarity je jedním z těch principů, které je možné v praxi vidět fungovat v soukromém sektoru. O nákupu zboží nebude rozhodovat vrcholový management, ale zaměstnanec ve skladu. Pokud vidí, že zboží došlo, měl by učinit kroky k tomu, aby došlo k jeho objednání. Skladový zaměstnanec nejlépe ví, jaké zboží je potřeba koupit, jakého objednat víc, jakého méně, protože je materiálu nejbližší a je schopen rozpoznat potřebu či nepotřebu. A podobně by to mělo fungovat i ve veřejné správě. Jak efektivně může centrální vláda rozhodovat o potřebách obce, která je nejen geograficky velmi daleko, ale jejíž potřeby ani centrální vláda nezná? Centrální vláda v tomto směru musí uplatňovat obecný model a rozdělovat všem obcím podle toho, jaká jsou pravidla. Takové rozhodování je neefektivní a může docházet k tomu, že centrální vládou bude zajišťován statek, který není dostatečně potřebný, nebo který vůbec nemá pro danou obec význam. Především z těchto důvodů by měl být princip subsidiarity využíván i v rámci veřejné správy a obce by měly být těmi, kdo bude maximálně rozhodovat o místních záležitostech.

Článek odhalil, že tomu tak v plném rozsahu není a že princip subsidiarity není využíván v takovém rozmezí, v jakém by mohl. Je to dáno tím, že zde existují určité obavy z toho, že by centrální vláda mohla ztratit přehled o tom, co se v které oblasti děje. Ale nejedná se jen o strach ze ztráty kontroly. Jednu z kritických složek přenášení většího množství pravomocí je

možné vidět i v tom, že obce, respektive jejich zastupitelé nemusejí být dostatečně způsobilí k tomu, aby kvalitně a efektivně o záležitostech místního charakteru rozhodovali, a to nejen ve prospěch obce, ale i ve prospěch státu jako celku. I proto je princip subsidiarity uplatňován velmi pozvolna, a jak článek ukázal, většina sledovaných zemí se spíše drží toho, že pravomoci jsou přenášeny postupně a spíše v menším množství. Je jen velmi málo zemí (v čele s Dánskem), jež se rozhodly princip uplatňovat ve větší míře a současný stav je spíše takový, že pokud bude docházet k přenášení pravomocí na místní vlády, bude se nadále jednat o pravomoci menšího charakteru, které neomezí působení centrální vlády nebo vyšších úrovní vlády, ale spíše těmto úrovním vlády odlehčí administrativu.

Literatura

- [1] BOEX, J., MARTINEZ-VÁZQUZ, J., TIMOFEEV, A. 2004. Subnational Government Structure and Intergovernmental Fiscal Relations: An Overlook dimension of Decentralization. *Georgia State university Working Paper 04-01*, 2004. 44 s.
- [2] DOTHAM, M., THOMPSON, F. 2009. Optimal budget rules: Making government spending sustainable through present-value balance. *Public Finance and Management*, 2009. Sv. 9, č. 3, s. 439-469.
- [3] EUROSTAT. 2011. *Government revenue, expenditure and main aggregates* [online]. 2011 [cit. 2011-09-21]. Dostupné z http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=gov_a_main&lang=en.
- [4] GRONECK, M. 2010. A golden rule of public finance or a fixed deficit regime? Growth and welfare effects of budget rules. *Economic Modeling*, 2010. Č. 27, s. 523-534.
- [5] JÍLEK, M. 2008. *Fiskální decentralizace, teorie a empirie*. Praha: ASPI – Wolters Kluwer, 2008. 428 s. ISBN 978-80-7357355-3.
- [6] URBAN, L. 2009. *Evropská unie a její politiky* [online]. 2009 [cit. 2011-09-27], Dostupné z [http://ksp.vse.cz/KHP/WCMS_KHP.nsf/files/5HP300-01-definice/\\$file/5HP300-01-definice.pdf](http://ksp.vse.cz/KHP/WCMS_KHP.nsf/files/5HP300-01-definice/$file/5HP300-01-definice.pdf).

Adresa autora:

Ing. Martin Štefko, Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Ekonomická fakulta / Katedra účetnictví a financí, Studentská 13, 370 05 České Budějovice, Česká republika, tel.: 728 224 010, e-mail: stefko.martin@gmail.com